

**Міністерство культури та інформаційної політики України
Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти**

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 7
від «20» грудня 2021 р.

**Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРТЕПІАНО»
середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти
з музичного мистецтва початкового професійного спрямування,
інструментальні класи**

**Київ
2021**

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРТЕПІАНО» середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування, інструментальні класи. Київ, 2021. 21 с.

Укладачі: **Демешко Н. Б.**, викладач циклової комісії «Спеціальне фортепіано», проректор Київської муніципальної академії музики імені Р. Глієра, спеціаліст вищої категорії, заслужений працівник культури України, *координатор групи*;
Бєляєва С. М., викладач, завідувач відділом загального фортепіано і концертмейстерства Луцької музичної школи №1 імені Фредеріка Шопена, спеціаліст вищої категорії, старший викладач;
Разон І. В., викладач, голова циклової комісії «Фортепіано та концертмейстерського класу» Ніжинського фахового коледжу культури і мистецтв імені Марії Заньковецької, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;
Синявська Т. В., викладач циклової комісії «Фортепіано» Вінницької дитячої музичної школи №2, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, концертмейстер;
Тетерюк-Кінч Ю. С., викладач циклової комісії «Фортепіано» Ужгородського музичного коледжу імені Д. Є. Задора, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;
Щедролосєва К. О., викладач фортепіанного відділу, заступник директора з навчально-методичної роботи Музичної школи №3 (м. Херсон), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, кандидат педагогічних наук, доцент.

Рецензенти: **Загорська Р. П.**, викладач, завідувачка фортепіанного відділу Школи джазового та естрадного мистецтв Дніпровського району міста Києва, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;
Чередниченко О. В., викладач, голова предметно-циклової комісії «Фортепіано» Харківського музичного фахового коледжу ім. Б. М. Лятошинського, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, кандидат мистецтвознавства.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «**Музичний інструмент фортепіано**» (далі – типова навчальна програма) розроблена з урахуванням вимог до обсягу та результатів навчання, передбачених Типовою освітньою програмою середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва (інструментальні класи, фортепіано) (наказ Міністерства культури України від 23.07.2019 р. № 562). Типова навчальна програма містить загальний нормативний зміст, обсяг та нормативні результати навчання, а також окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освітнього процесу в класі фортепіано.

Типова навчальна програма може бути основою для розроблення викладачем робочої навчальної програми з навчальної дисципліни «**Музичний інструмент фортепіано**». У робочій навчальній програмі, розробленій на основі цієї типової навчальної програми, викладач деталізує, конкретизує та адаптує нормативний зміст дисципліни, передбачений типовою навчальною програмою, відповідно до місцевих умов і потреб здобувача музичної освіти, визначає організаційні форми проведення та види навчальних занять, комплекс художньо-педагогічних технологій та методів викладання, необхідне методичне забезпечення, форми та засоби контролю якості знань учнів з урахуванням індивідуального підходу. А також викладач може реалізувати власний алгоритм викладання шляхом перерозподілу нормативного змісту навчання та зміни послідовності викладення навчального матеріалу дисципліни за модулями, уточнення додаткових обсягів навчального матеріалу та результатів навчання понад визначених типовою навчальною програмою.

Мета вивчення дисципліни орієнтована на формування музично-виконавської майстерності, вдосконалення виконавських компетентностей фортепіанної гри, мотивацію до самовдосконалення особистості здобувача в активній мистецькій діяльності.

Засвоєння нормативного змісту типової навчальної програми забезпечить учням можливість застосовувати набуті в процесі навчання компетентності для творчої самореалізації в повсякденному житті, а також подальшого здобуття мистецької освіти професійного спрямування з інструментального виконавства (фортепіано) у системі фахової передвищої освіти або на поглибленому підрівні початкової мистецької освіти.

Завдання вивчення дисципліни «Музичний інструмент фортепіано» орієнтовані на розвиток в учнів компонентів музично-виконавської майстерності: *теоретичного* (визначається музичною грамотністю); *технічного* (характеризується точністю, швидкістю, пластичністю, пристосованістю та енергійністю виконання музично-ігрових рухів); *художньо-комунікаційного* (характеризується асоціативним мисленням та емоційним переживанням художніх образів, інтелектуально та почуттєво осмисленим інтерпретаторським відтворенням музичного твору).

Освітній процес з навчальної дисципліни «**Музичний інструмент фортепіано**» здійснюється у формі навчальних занять, заходів поточного та підсумкового контролю.

Основною формою навчання та організації освітнього процесу є індивідуальний урок.

Нормативний термін навчання за типовою навчальною програмою становить 5 років для учнів, які розпочали навчання на середньому (базовому) підрівні в 10 – 11 років. Опанування нормативного змісту навчання за типовою навчальною програмою розраховано на мінімальну нормативну кількість навчальних тижнів – 35 тижнів на рік (без урахування канікулярних періодів) та на мінімальний нормативний обсяг часу для опанування програми, що становить:

- для 1 – 2 року навчання – 70 год. на рік (2 год. на тиждень);
- для 3 – 5 року навчання – 105 год. на рік (3 год. на тиждень).

З метою реалізації індивідуального підходу до здобувача музичної освіти та відповідно до принципів модульної системи навчання в типовій навчальній програмі, рекомендовано розподіляти, на розсуд викладача, **загальну кількість навчальних годин** на поглиблення та вдосконалення набутих компетентностей здобувача музичної освіти.

Навчальний репертуар з навчальної дисципліни «**Музичний інструмент фортепіано**» формується викладачем з урахуванням творчого потенціалу та індивідуальної освітньої траєкторії розвитку особистості здобувача музичної освіти.

Для моніторингу рівня навчальних досягнень учнів застосовуються форми **поточного** та **підсумкового** контролю. **Поточний контроль** здійснюється: під час навчальних занять у формі контрольних уроків, прослуховувань, заліків, у тому числі технічних. Конкретні форми поточного контролю визначаються відповідно до робочої навчальної програми. **Підсумковий контроль** здійснюється після завершення кожного модулю у формі **контрольного заходу**, що включає результати навчання за типовою навчальною програмою.

Наприкінці п'ятого року навчання проводиться підсумковий контроль за результатами опанування типової навчальної програми у формі іспиту. Оцінювання в процесі **підсумкового контролю** здійснюється за результатами опанування типової навчальної програми в повному обсязі та передбачає перевірку набутих фахових компетентностей за показниками, що відповідають нормативним результатам навчання, визначеним типовою навчальною програмою. Під час **підсумкового контролю** оцінюються всі компоненти навчального матеріалу: техніка, володіння звуком відповідно до стилю твору, використання засобів музичної виразності, розкриття художнього змісту та характеру виконуваного твору, рівень виконавської майстерності відповідно до року навчання та з урахуванням індивідуальних можливостей здобувача музичної освіти.

Під час **поточного** та **підсумкового контролю** всі твори виконуються напам'ять. Програму кожного заходу поточного та підсумкового контролю слід компонувати за такими критеріями: наявність твору епохи Ренесансу або Бароко; Класицизму або Романтизму; сучасних музичних напрямів (блюз, джаз, поп, рок та ін.). Рекомендовано включати до програми твори українських композиторів або обробки українського мелосу.

Оцінювання міри досягнення здобувачами результатів навчання середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти передбачає бальну форму шляхом виставлення балів (оцінок) у цифровому (числовому) виразі за поділом на 4 рівні: початковий (1 – 3 бали), середній (4 – 6 бали), достатній (7 – 9 балів), високий (10 – 12 балів). Метою оцінювання є визначення рівня навчальних досягнень здобувача музичної освіти в оволодінні змістом, визначеним цією типовою навчальною програмою на кожному з етапів навчання.

Оцінювання має бути систематичним і послідовним, спрямованим на підтримку здобувачів в їхніх навчальних успіхах, розуміння ними власного прогресу навчання й формування бажання досягти навчальних результатів за типовою навчальною програмою; не передбачає порівняння з досягненнями інших учнів та не залежить від складності опанованого репертуару, темпу набуття компетентностей тощо.

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ, ОБСЯГ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Перший рік навчання. Завдання: удосконалення набутих технічних та музично-виконавських навичок на елементарному підрівні музичної освіти; розвинення вмінь роботи над окремими елементами поліфонічної фактури; вивчення творів великої форми; формування навичок звукової тембральності та визначення драматургії контрастних образів; удосконалення навичок читання з листа, транспонування нескладних музичних текстів у задану тональність, розвиток музичної пам'яті.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 1. <i>Удосконалення набутих технічних та музично-виконавських навичок.</i> <i>Розвиток поліфонічного мислення</i>	Основні принципи роботи з аплікатурою. Вивчення етюдів на різні види техніки. Ознайомлення з початковими навичками октавної техніки. Виконання гам до 2-х знаків у прямому та протилежному русі, у терцію та дециму; акорди; арпеджіо коротке, довге – тонічний тризвук з оберненням; хроматична гама у прямому русі.	32	Відтворює аплікатурні формули в інструктивному та музичному матеріалі. Контролює взаємозв'язок аплікатурних та рухово-технічних елементів, їх залежність від художнього образу. Виконує комплекс прийомів гри гам, акордів та арпеджіо.

	<p>Розвиток поліфонічного мислення та інтонування в поліфонічній фактурі. Введення елементів триголосся. Старовинні танці в <i>сюїтному циклі</i>.</p> <p>Темпоритмічні, штрихові, жанрові особливості танців у старовинних сюїтах, виконання <i>мелізматики (трель, мордент)</i>.</p> <p>Читання з листа творів з програми попереднього підрівня.</p>		<p>Розуміє та застосовує принципи роботи над окремими елементами поліфонічної фактури, супроводжує слухом інтонаційні голосові лінії, досягає балансу голосоведення.</p> <p>Розпізнає графічне зображення <i>мелізмів</i> у нотному тексті, вірно розшифровує та грає <i>види мордентів</i> (перекреслений, подвійний). Демонструє належну якість звуковедення, виразність фразування, збалансовану динаміку під час гри. Відтворює нотний текст з усіма деталями: інтонаційна виразність, темп, агогіка, динаміка, педалізація. Точно відтворює складні ритмічні рисунки та чергування поліритмічних сполучень тривалостей.</p> <p>Демонструє вміння охоплювати увагою незнайомий текст в цілому, зберігаючи єдність темпу та ритму, використовуючи комплекс музично-теоретичних знань.</p>
<p>Модуль 2. Розвиток асоціативного мислення і образної уяви. Удосконалення навичок роботи з музичним текстом у творах великої форми, етюдах та п'єсах</p>	<p>Розширення кола завдань, пов'язаних з авторським текстом: виразні особливості жанру, форми, елементів музичної мови.</p> <p>Драматургія твору великої форми. Розвиток практичних навичок роботи з різними типами фактури.</p> <p>Розвиток асоціативного мислення і образної уяви під час роботи над музичним твором.</p>	<p>38</p>	<p>Дотримується основних правил з розбору нотного тексту у відповідності до виконавських вказівок щодо динаміки, артикуляції, темпу, тощо.</p> <p>Розуміє та відтворює побудову твору великої форми відповідно до поставленого навчального завдання. Розкриває образний зміст твору, його характерні особливості.</p> <p>Має уявлення та вміє виконувати складні ритмічні фігури в етюдах та п'єсах рухливого характеру. Має відчуття довжини фрази,</p>

	<p>Робота над п'єсами, різноманітними за складом, характером, фактурою та технікою виконання.</p> <p>Вдосконалення навичок виконання творів кантиленного типу. Робота над складними ритмічними послідовностями в етюдах та п'єсах, різноманітними за складом, характером, фактурою та технікою виконання.</p> <p>Транспонування нескладних музичних текстів у задану тональність.</p>		<p>розуміння смислових наголосів у творах кантиленного типу.</p> <p>Використовує в роботі над твором комплекс засобів музичної виразності, який за рівнем складності відповідає поточному етапу навчання.</p> <p>Володіє навичкою транспонування нескладних музичних текстів у задану тональність.</p>
Всього годин у навчальному році:		70	

Протягом навчального року здобувач музичної освіти опановує не менш 6 – 8 творів різних за жанрами та характером, у тому числі: 1 поліфонічний твір; 1 твір великої форми; 2 – 3 різнохарактерні п'єси; 2 – 3 етюди на різні види техніки; грає з листа доступні за складністю мелодії, транспонує нескладні музичні тексти в задану тональність.

Завдання підсумкового контролю:

– *завдання модульного контролю № 1:* грає напам'ять 2 твори – поліфонічний твір, п'єса або етюд;

– *завдання модульного контролю № 2:* грає напам'ять 3 твори – твір великої форми, 2 різнохарактерні п'єси.

Очікувані результати:

– володіє якісним звуковидобуванням та злагодженою координацією рук;
– застосовує різноманітні штрихи та прийоми згідно з художньо-образними та стилістичними особливостями музичного твору; демонструє культуру публічного виступу.

Другий рік навчання. Завдання: подальше вдосконалення виконавської техніки та свободи виконавського апарату; робота над музично-образною стороною з поглибленим вивченням агогіки, динаміки, тембру; закріплення раніше відпрацьованих прийомів гри; удосконалення деталізованої роботи над технічними та музично-виразовими елементами музичної мови; формування музично-естетичного смаку на основі різноманітного за стилем і характером репертуару та прослуховування шедеврів класичної музики; удосконалення навичок читання з листа, транспонування нескладних музичних текстів у задану тональність, розвиток музичної пам'яті.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
<p>Модуль 3. Удосконалення вивчених та опанування нових прийомів гри, виконавської техніки. Розширення знань про типи фактури у творах гомофонно-гармонічного та поліфонічного складу</p>	<p>Розвиток свободи виконавського апарату на основі подальшого вдосконалення технічних навичок. Виконання гам до 3-х знаків у прямому та протилежному русі - у терцію, дециму, сексту; тонічний тризвук з оберненням – акорди, арпеджіо (короткі, довгі); хроматична гама в прямому русі; D7-довге арпеджіо обома руками від білих клавіш. Вивчення творів різних жанрів та стилів відповідного рівня складності.</p> <p>Поєднання темброво-регістрових уявлень з навичками педалізації.</p> <p>Особливості звучання різних типів фактури: акордовий та фігураційний типи, гомофонно-гармонічний та поліфонічний склад. Робота над двоголосними або триголосними поліфонічними творами. Темпоритмічні, штрихові особливості фуги та інвенцій, виконання мелізматики.</p> <p>Читання з листа творів з програми попереднього підрівня.</p>	<p>32</p>	<p>Дотримується належної аплікатури під час зміни позиції. Визначає аплікатурні формули в інструктивному та музичному матеріалі. Виконує комплекс прийомів гри гам, акордів та арпеджіо.</p> <p>Відтворює нотний текст з усіма деталями. Демонструє рівень опанування технічної та виконавської складності та інтонаційні принципи ведення мелодичної лінії.</p> <p>Виконує твори, поєднуючи темброво-регістрові уявлення з навичками педалізації. Підбирає необхідну педалізацію та вміє позначати її в нотному тексті.</p> <p>Визначає та передає особливості звучання різних типів фактури у творах гомофонно-гармонічного та поліфонічного складу. Виконує поліфонічні твори, дотримуючись стилевих особливостей ритмічних послідовностей, кадансів, мелізматики, штрихового оформлення.</p> <p>Демонструє вміння охоплювати увагою незнайомий текст у цілому, зберігаючи єдність темпу та ритму, використовуючи комплекс музично-теоретичних знань.</p>

<p>Модуль 4. <i>Розширення знань у роботі над творами великої форми: сонатина, соната, рондо, варіації.</i> <i>Удосконалення навичок роботи з музичними текстами, інтонаційна виразність</i></p>	<p>Опрацювання окремих елементів музичної тканини, спрямоване на виявлення особливостей музичних виразних засобів (мелодії, супроводу, ритму, голосоведення).</p> <p>Формування практичних навичок аналізу музичної форми. Розвиток практичних навичок роботи у творах великої форми: сонатина, рондо, варіації, соната.</p> <p>Робота над цілісністю виконання, виразністю виконавського замислу різножанрових музичних творів. Взаємозв'язок темпу, ритму та їх значення у відтворенні художнього змісту музичного твору.</p> <p>Транспонування нескладних музичних текстів у задану тональність.</p>	<p>38</p>	<p>Використовує в роботі над твором комплекс засобів музичної виразності, який відповідає поточному етапу навчання.</p> <p>Використовує комплекс артикуляційних прийомів.</p> <p>Застосовує вивчену термінологію для аналізу структурних елементів музичної мови для подальшого усвідомленого виконання музичних творів.</p> <p>Знає структуру сонатини, рондо, варіацій, сонатної форми.</p> <p>Постійно удосконалює навички вивчення тексту напам'ять шляхом структурування та деталізації музичного твору.</p> <p>Виконує музичні твори, розкриваючи художній зміст за допомогою засобів музичної виразності, визначає особливості музичного тексту.</p> <p>Розширює свій концертний репертуар.</p> <p>Володіє навичкою транспонування нескладних музичних текстів у задану тональність.</p>
<p>Всього годин у навчальному році:</p>		<p>70</p>	

Протягом навчального року здобувач музичної освіти опановує не менш 6 – 8 творів різних за жанрами та характером, у тому числі: 1 поліфонічний твір; 1 твір великої форми; 2 – 3 різнохарактерні п'єси; 2 – 3 етюди на різні види техніки; грає з листа доступні за складністю мелодії, транспонує нескладні музичні тексти в задану тональність.

Завдання підсумкового контролю:

завдання модульного контролю № 3: грає напам'ять 2 твори – поліфонічний твір, п'єса або етюд;

завдання модульного контролю № 4: грає напам'ять 3 твори – твір великої форми, 2 різнохарактерні п'єси.

Очікувані результати:

– демонструє впевненість під час гри, чітку координацію рук, якісне

звучання;

– застосовує опановані засоби музичної виразності для розкриття художнього змісту твору;

– точно відтворює передбачені текстом динамічні відтінки, ритмічні послідовності, штрихи;

– виконує музичний твір із відповідним емоційним забарвленням.

Третій рік навчання. Завдання: розширення знань про особливості роботи над поліфонічними творами; закріплення раніше відпрацьованих прийомів гри; педалізація у творах різного рівня технічної та виконавської складності, удосконалення навичок читання з листа, транспонування нескладних музичних текстів у задану тональність, підбір акомпанементу.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 5. <i>Удосконалення навичок роботи з музичним текстом у творах рухливого та кантиленного характеру.</i> <i>Удосконалення навичок роботи з музичним текстом у поліфонічних творах</i>	<p>Практично-виконавська робота над розвитком різних видів техніки. Виконання гам до 4-х знаків у прямому та протилежному русі у терцію, дециму; акорди; арпеджіо коротке, довге – тонічний тризвук з оберненням; хроматична гама в прямому та протилежному русі. D₇- довге арпеджіо обома руками від білих клавіш.</p> <p>Поєднання темброво-регістрових уявлень з навичками педалізації.</p> <p>Закріплення раніше відпрацьованих прийомів гри та звуковидобування у творах кантиленного характеру.</p> <p>Удосконалення навичок самостійної роботи над нотним текстом. Ознайомлення з напрямками сучасної музики.</p>	48	<p>Під час виконання технічного матеріалу та інструктивних етюдів демонструє рівність звучання в часі та динаміці, під час виконання пасажів відчуває ладове тяжіння, ритмічну пульсацію.</p> <p>Використовує та вміє визначати педаль відносно жанрів та стилів у творах відповідної складності.</p> <p>Відтворює емоційно-образний зміст та прийоми звуковидобування в процесі виконання творів.</p> <p>Вміє самостійно працювати над текстом музичних творів різних жанрів та стилів. Виконує твори сучасної /популярної музики з відтворенням ритмічних, штрихових, динамічних особливостей.</p>

	<p>Особливості звучання поліфонії; інтонаційне відчуття та відтворення різних звукових ліній за допомогою постійного слухового контролю.</p> <p>Відчуття розгортання музичного твору в часі.</p> <p>Розуміння залежності звучання інструмента від різних акустичних умов.</p> <p>Читання з листа творів з програми попередніх років навчання.</p>		<p>Володіє комплексом виконавських навичок для роботи над певним видом поліфонії.</p> <p>Демонструє вміння самостійно розібрати фрагмент поліфонічного твору: підібрати доцільну аплікатуру, опрацювати окремо кожний голос, горизонтальний рух голосів та їхню вертикальну взаємодію.</p> <p>Знає та передає в голосоведенні особливості звучання видів поліфонії; інтонаційно точно чує та відтворює різні звукові лінії. Розуміє основні принципи імітаційної поліфонії.</p> <p>Демонструє усвідомлене виконання окремих голосів та їх поєднання, відчуває спрямованість розвитку кожної мелодичної лінії.</p> <p>Демонструє вміння охоплювати увагою незнайомий текст в цілому, зберігаючи єдність темпу та ритму та використовуючи комплекс музично-теоретичних знань.</p>
<p>Модуль 6. Удосконалення навичок роботи з музичним текстом у творах великої форми. Темброво-динамічні співвідношення. Інтерпретація</p>	<p>Драматургія розвитку та логічне поєднання контрастних образів у творах великої форми, вміння переключатися з одного виду фактури на інший зі збереженням метроритму. Робота над творами кантиленного та рухливого характеру.</p>	<p>57</p>	<p>Виконує твори великої форми. Вміє логічно поєднувати контрастні образи та переключатися з одного виду фактури на інший. Відтворює поєднання штрихів, динамічних відтінків <i>crescendo</i>, <i>diminuendo</i>, рельєфність фразування в музичних творах різного характеру.</p>

	<p>Педалізація, звуковедення та стилістичні особливості.</p> <p>Вивчення творів різних жанрів та стилів відповідного рівня складності з усвідомленим узгодженням їх технічної та художньої складових.</p> <p>Транспонування нескладних музичних текстів у задану тональність. Підбір акомпанементу, використовуючи головні ступені ладу (T, S, D).</p>	<p>Знає особливості звуковидобування та педалізації у творах різного характеру. Вміє визначити та проставити педаль в музичних творах.</p> <p>Виконує твори різних жанрів та стилів відповідного рівня складності з усвідомленим узгодженням їх технічної та художньої складових із застосуванням комплексу прийомів звуковедення.</p> <p>Володіє навичкою транспонування нескладних музичних текстів у задану тональність. Підбирає акомпанемент, використовуючи головні ступені ладу (T, S, D).</p>
Всього годин у навчальному році:	105	

Протягом навчального року здобувач музичної освіти опановує не менш 6 – 8 творів різних за жанрами та характером, у тому числі: 1 – 2 поліфонічні твори; 1 твір великої форми; 2 різнохарактерні п'єси; 2 – 3 етюди на різні види техніки; грає з листа доступні за складністю мелодії, транспонує нескладні музичні тексти в задану тональність.

Завдання підсумкового контролю:

– завдання модульного контролю № 5: грає напам'ять 2 твори – поліфонічний твір, п'єса або етюд;

– завдання модульного контролю № 6: грає напам'ять 3 твори – твір великої форми, 2 різнохарактерні п'єси.

Очікувані результати:

– демонструє розвинений виконавський апарат, чітку координацію рук, вільні ігрові рухи під час гри на інструменті, якісне відтворення засобів музичної виразності для розкриття художніх образів музичних творів на основі постійного слухового контролю.

Четвертий рік навчання. Завдання: закріплення раніше відпрацьованих прийомів гри; удосконалення роботи над технічними та музично-виразовими елементами музичної мови; застосування педалі у творах різного рівня технічної та виконавської складності, транспонування нескладних музичних текстів, розвиток музичної пам'яті.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
<p>Модуль 7. <i>Удосконалення та опанування набутих технічних та музично-виконавських навичок.</i> <i>Вирішення виконавських завдань у поліфонічних творах</i></p>	<p>Практично-виконавська робота над розвитком різних видів техніки. Формування навичок усвідомленого самоконтролю під час чергування напруги та розслаблення руки; розуміння доцільності рухів.</p> <p>Виконання гам до 5-ти знаків у прямому та протилежному русі, у терцію, дециму, сексту; акорди, арпеджіо коротке, ломане, довге – тонічний тризвук з оберненням; хроматична гама в прямому та протилежному русі.</p> <p>D₇ довге арпеджіо у вивчених тональностях, ЗМ₇–коротке арпеджіо в усіх тональностях.</p> <p>Вивчення творів з комбінаціями штрихів, аплікатурних формул, розширення мелодичних ліній і фраз.</p> <p>Продовження роботи над розвитком поліфонічного мислення, слухового контролю, методів реалізації поліфонічних завдань. Темпоритмічні, штрихові особливості, виконання мелізматики. Властивості викладу музичного матеріалу: інтонаційний характер, закономірності розвитку і побудови форми поліфонічного твору. Робота над п'єсами, різноманітними за складом, характером, фактурою та технікою виконання. Застосування комплексу</p>	<p>48</p>	<p>Виконує етюди на різні види техніки. Демонструє якість виконання різних видів техніки в етюдах та творах рухливого характеру. Під час виконання гам, арпеджіо, акордів дотримується принципів позиційної гри, забезпечуючи рівність виконання.</p> <p>Виконує твори відповідної складності, знає особливості звуковидобування, штрихів, у творах різних жанрів та стилів.</p> <p>Виконує поліфонічний твір, дотримуючись стильових особливостей ритмічних малюнків, кадансів, мелізматики, штрихового оформлення. Демонструє вміння чути поліфонічну тканину, вести кожний голос окремо і всю сукупність голосів в їх взаємозв'язку згідно характеру звучання.</p> <p>Демонструє усвідомлений підхід до роботи над творами різних жанрів.</p> <p>Знає особливості</p>

	<p>приймів звуковедення у творах кантиленного типу.</p> <p>Особливості педалізації у творах різних жанрів та стилів.</p> <p>Читання з листа творів з програми попередніх років навчання.</p>		<p>звуковидобування та педалізації у творах різних жанрів та стилів.</p> <p>Демонструє вміння охоплювати увагою незнайомий текст в цілому, зберігаючи єдність темпу та ритму та використовуючи комплекс музично-теоретичних знань.</p>
<p>Модуль 8. Удосконалення опанування різних видів техніки гри. Характер музичної мови та особливості виконавських засобів у творах великої форми</p>	<p>Слуховий контроль за якістю звучання.</p> <p>Закріплення навичок педалізації. Специфіка педалізації в творах відповідно до особливостей жанру, форми, епохи.</p> <p>Робота над п'єсами, різноманітними за складом, характером, фактурою та технікою виконання. Звуковедення у творах кантиленного характеру. Формування просторового музичного мислення в процесі виконання музичного твору відповідно до авторського бачення.</p> <p>Розвиток навичок інтерпретації відповідно стилю та цілісного виконання творів.</p> <p>Вивчення твору великої форми, аналіз будови.</p>	57	<p>Відтворює емоційно-образний зміст музичного твору в процесі виконання творів відповідної складності.</p> <p>Розуміє специфіку педалізації у творах відповідно до особливостей жанру, форми, епохи. Демонструє застосування основних прийомів гри відповідно до стилістики твору.</p> <p>Вміє самостійно визначати основні аплікатурні, артикуляційні прийоми, способи звуковидобування в музичних творах. Використовує інтонаційні та динамічні нюанси, застосовує різноманітні засоби звуковидобування.</p> <p>Використовує можливості фортепіано для досягнення переконливої інтерпретації авторського тексту.</p> <p>Розуміє будову твору великої форми під час вивчення.</p> <p>Застосовує опановані</p>

	<p>Транспонування нескладних музичних текстів у задану тональність.</p> <p>Підбір акомпанементу, використовуючи головні ступені ладу (T, S, D).</p>	<p>засоби музичної виразності для відтворення художнього образу музичного твору</p> <p>Володіє навичкою транспонування нескладних музичних текстів у задану тональність. Підбирає акомпанемент, використовуючи головні ступені ладу (T, S, D).</p>
Всього годин у навчальному році:		105

Протягом навчального року здобувач музичної освіти опановує не менш 6 – 8 творів різних за жанрами та характером, у тому числі: 1–2 поліфонічні твори; 1–2 твори великої форми; 2 різнохарактерні п'єси; 2 етюди на різні види техніки; грає з листа доступні за складністю мелодії, транспонує нескладні музичні тексти в задану тональність.

Завдання підсумкового контролю:

– завдання модульного контролю № 7: грає напам'ять 2 твори – поліфонічний твір, п'єса або етюд;

– завдання модульного контролю № 8: грає напам'ять 3 твори – твір великої форми, 2 різнохарактерні п'єси.

Очікувані результати:

– демонструє добре організований та відповідно розвинений виконавський апарат;

– застосовує різні засоби звуковедення, звуковидобування, артикуляції на основі активного слухового контролю;

– демонструє художньо-образне мислення та індивідуальну творчу інтерпретацію під час виконання музичних творів;

– відтворює програмні музичні твори різного характеру, жанру, форми з усвідомленим узгодженням їх технічної та художньої складових.

П'ятий рік навчання. Завдання: вдосконалення технічної майстерності та виконавської культури; аналіз стилістичних особливостей твору; удосконалення здатності до самоаналізу власного виконання; володіння програмним репертуаром та готовність до подальшого здобуття мистецької освіти професійного спрямування з інструментального виконавства (фортепіано) на поглибленому підрівні початкової мистецької освіти або в системі фахової передвищої освіти.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 9. Систематизація набутих музично-виконавських	Розвиток різних видів техніки. Закріплення прийомів технічної роботи над різними видами	48	Володіє виконавською технікою. Визначає рівень технічної та виконавської складності.

<p><i>вмінь та навичок на основі музично-теоретичних знань.</i></p> <p><i>Накопичення, удосконалення виконавських навичок у творах великої форми та поліфонічних творах</i></p>	<p>фортепіанної техніки – гами, акорди, арпеджіо, терції, трелі тощо.</p> <p>Вивчення творів різних жанрів та стилів відповідного рівня складності з усвідомленим узгодженням їх технічної та художньої складових.</p> <p>Удосконалення гри поліфонічних творів. Підголоскова, імітаційна та контрастно-тематична поліфонія на прикладі жанрів: (інвенція, канон, fuga, прелюдія і fuga ДТК тощо).</p> <p>Виконання творів великої форми (сонатної, варіаційної, рондо) композиторів різних епох.</p>		<p>Вміє концентрувати увагу на відпрацюванні прийомів та елементів фортепіанної техніки.</p> <p>Знає особливості звуковидобування та педалізації у творах різних жанрів та стилів. Демонструє усвідомлений підхід до роботи над творами різних жанрів.</p> <p>Знає будову поліфонічних творів, вирізняє поліфонічну фактуру та визначає її види (контрастна, підголоскова, імітаційна).</p> <p>Самостійно визначає способи опрацювання окремих елементів поліфонічної фактури.</p> <p>Знає та передає в голосоведінні особливості звучання видів поліфонії; інтонаційно точно чує та відтворює різні звукові лінії завдяки постійному слуховому контролю.</p> <p>Володіє термінологією, необхідною для аналізу структурних елементів музичної мови.</p> <p>Відтворює авторський нотний текст з усіма деталями.</p> <p>Самостійно визначає основні аплікатурні, артикуляційні прийоми, способи звуковидобування. Знає специфіку педалізації у творах відповідно до особливостей жанру, форми, епохи.</p>
<p>Модуль 10. Підготовка</p>	<p>Слуховий контроль, методи реалізації</p>	<p>57</p>	<p>Демонструє належний виконавський рівень</p>

<p><i>до випускного іспиту. Закріплення, Удосконалення та розширення знань та вмінь, необхідних для якісної гри</i></p>	<p>поліфонічних завдань. Драматургія твору великої форми.</p> <p>Робота над високим рівнем «виконавської витримки» та артистизму під час виконання музичних творів різних жанрів та характеру.</p>	<p>володіння звуком та технікою.</p> <p>Інтерпретує композиторський задум, відповідно до стилю, форми та рівня технічної складності.</p> <p>Розкриває образну складову, демонструє ступінь залученості у процес виконання та передачі змісту твору.</p> <p>Застосовує комплекс виконавських прийомів, використовуючи можливості фортепіано для досягнення переконливої інтерпретації авторського тексту.</p> <p>Володіє основними виконавськими навичками.</p>
<p>Всього годин у навчальному році:</p>		<p>105</p>

Протягом навчального року здобувач музичної освіти опановує не менш 6 творів різних за жанрами та характером, у тому числі: 1 поліфонічний твір; 1 твір великої форми; 2 різнохарактерні п'єси; 2 етюди на різні види техніки; володіє навичками самостійного розбору творів рівня 2 – 3 року навчання; виконує творчі форми музикування: підбирає на слух прості мелодії з гармонічним та фактурним оформленням, має практичні навички читання цифрового запису гармонії, імпровізує тощо.

Завдання підсумкового контролю:

– завдання модульного контролю № 9 (прослуховування): грає напам'ять або по нотах 3 твори – поліфонічний твір, п'єса, етюд;

– завдання модульного контролю № 10 (іспит): грає напам'ять не менш 4 творів, серед яких, обов'язково твір великої форми, поліфонічний твір, п'єсу, етюд.

Очікувані результати:

– демонструє артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність;

– під час гри демонструє розуміння формоутворюючих та стилістичних особливостей музичного твору;

– демонструє володіння програмним репертуаром, здатний до самоаналізу власного виконання;

– готовий до здобуття фахової передвищої мистецької освіти або продовження навчання на поглибленому підрівні початкової мистецької освіти.

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Альбом юного піаніста [ноти] : музичні твори, інструментальні / упоряд. С. О. Лещук, О. А. Колесник. Вінниця : Нова Книга, 2009. 107 с.
2. Альбом фортепіанних п'єс галицьких композиторів : ноты, тексти, ілюстрації, диск CD / упоряд. М. А. Зайко. Чернівці : [б. в.], 2016. 96 с.
3. Альбом фортепіанних п'єс українських композиторів 2-ї пол. ХІХ ст. – поч. ХХ ст. / упоряд. М. А. Зайко. Тернопіль : Терно-Граф, 2015. 104 с.
4. Барвінський В. Фортепіанні п'єси для дітей. Тернопіль : Лілея, 1996. 24 с.
5. Баренбойм Л. А. Музыкальная педагогика и исполнительство. Ленинград : Музыка, 1974. 283 с.
6. Баренбойм Л. А. Путь к музицированию. Ленинград : [б. в.], 1979. 350 с.
7. Беркович І. Вибрані твори для фортепіано. Київ : Музична Україна, 1972. 77с.
8. Бобалік Я. Музичне Сузір'я. Метод. посіб. для фортепіано (середні та старші класи). Івано-Франківськ : [б. в.], 2016. 56 с.
9. Брянская Ф. Формирование и развитие навыка игры с листа в первые годы обучения пианиста. Москва : Классика-XXI, 2005. 68 с.
10. Вицинский А. Процесс работы пианиста-исполнителя над музыкальным произведением. Москва : Классика-XXI, 2004. 98 с.
11. Воробкевич Т. П. Методика викладання гри на фортепіано. Львів : ЛДМА, 2001. 224 с.
12. Голубовская Н. Искусство педализации. Ленинград : Музыка, 1977. 96 с.
13. Давидов М. А. Виконавське музикознавство : енциклопедичний довідник. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2010. 400 с.
14. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах. Тернопіль : СМП «Астон», 1998. 300 с.
15. Кашкадамова Н. Історія фортеп'янного мистецтва ХІХ сторіччя: Підручник. Тернопіль: АСТОН, 2006. 608 с.
16. Кашкадамова Н. Виконавська інтерпретація у фортеп'янному мистецтві ХХ сторіччя: Підручник. Львів : КІНПАТРІ ЛТД, 2014. 344 с.
17. Кашкадамова Н. Фортеп'янно-виконавське мистецтво України. Історичні нариси. Львів: КІНПАТРІ ЛТД, 2017. 616 с.
18. Коган Г. М. Вопросы пианизма. Москва : Советский композитор, 1968. 462 с.
19. Коган Г. М. Работа пианиста. Москва : Классика-XXI, 2004. 204 с.
20. Козир А. В. Професійна майстерність учителів музики : теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти : монографія. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. 378 с.
21. Либерман Е. Творческая работа пианиста с авторским текстом. Москва : Музыка, 1988. 234 с.
22. Либерман Е. Художественная техника пианиста. Москва : Классика-

XXI, 2003. 148 с.

23. Любомудрова Н. А. Методика обучения игре на фортепиано. Москва : Музыка, 1982. 180 с.

24. Мартинсен К. А. Индивидуальная фортепианная техника. Москва : Музыка, 1966. 219 с.

25. Мартон І. Музичні твори. Ужгород : Ліра, 2003. 93 с.

26. Милич Б. Воспитание ученика-пианиста в 5–7 классах ДМШ. Киев : Музична Україна, 1982. 86 с.

27. Музыка Срібної Землі. Т. 1 / упоряд. Теличко В. Ф. Ужгород : Карпати, 2017. 184 с.

28. Музична школа: навч.-метод. вид., репертуар для середніх – старших класів. Вип. 37. Київ : Менеджмент XXI, 2011. 54 с.

29. Науменко С. І. Психологія музичної діяльності. Чернівці : Видавничий дім «Родовід», 2015. 408 с.

30. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры : Записки педагога. Москва : Музыка, 1988. 240 с.

31. Педагогічні п'єси українських радянських композиторів /упоряд.-ред. Б. Міліч. Київ : Музична Україна, 1967. 74 с.

32. Перлини української фортепіанної музики 5–7 клас / упоряд. Є. Шелестова, М. Чикаренко. Київ : Музична Україна, 2014. 78 с.

33. Поліфонічні п'єси для фортепіано. Київ : Музична Україна, 1986. 66 с.

34. Попцова-Ломакіна О. Пори року. Етюди-ескізи для фортепіано : навч. посіб. для старших класів музичних шкіл на різні види техніки. Дніпро : Інновація, 2021. 39 с.

35. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання : навч.-метод. посіб. Київ : ІЗМН, 1998. 248 с.

36. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька: навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. 360 с.

37. Савицький Р. Основні засади фортепіанної педагогіки. Львів : Українська музика, 1994. 39 с.

38. Савшинский С. Работа пианиста над музыкальным произведением. Москва : Ленинград : Музыка, 1964. 187 с.

39. Сасько Г. Мозаїка. Для фортепіано. Київ : Гроно, 2004. 50 с.

40. Скуратовський В. Альбом для дітей. Фортепіано. Педагогічний репертуар мистецької школи. Київ : Мелосвіт, 2018. 28 с.

41. Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «Музичний інструмент фортепіано» елементарного підрівня початкової мистецької освіти. Київ : [б. в.], 2019. 23 с.

42. Фейнберг С. Пианизм как искусство. Москва : Музыка, 1969. 609 с.

43. Фортепіанні твори українських композиторів для молоді Ч. 1 / упоряд. Т. Богданська. Тернопіль : Астон, 2000. 68 с.

44. Фортепіанні твори українських композиторів для молоді Ч. 2 / упоряд. Т. Богданська. Тернопіль : Астон, 2000. 86 с.

45. Фортепіано. 5 клас / уклад. Б. Милич. Київ : Музична Україна, 1975. 109 с.

46. Фортепіано. 6 клас / уклад. Б. Милич. Київ : Музична Україна, 1986. 97 с.

47. Фортепіано. 7 клас / уклад. Б. Милич. Київ :Музична Україна, 1989. 118 с.
48. Холопова В. Н. Музыка как вид искусства : уч. пособ. Санкт-Петербург : Лань, 2000. 320 с.
49. Цыпин Г. Музыкант и его работа. Москва : Советский композитор, 1988. 384 с.
50. Шабанова Т. Д. Основи імпровізації : навч.-метод. посібник для ВНЗ культури і мистецтв І–ІІ р. а. Вінниця : Нова книга, 2008. 132 с.
51. Шмидт-Шкловская А. О воспитании пианистических навыков. Ленинград : Музыка, 1985. 71 с.
52. Шрамко О. І. Основний музичний інструмент: алгоритми методики : навч.-метод. посіб. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2008. 219 с.
53. Шукайло Л. Альбом фортепіанної музики / упоряд., ред. та коментарі В. Шукайло. Київ : Мелосвіт, 2001. 72 с.
54. Щербаков І. Дитячий альбом [ноти] : [для фортепіано] / вступ. ст. Віктора Теличка. Ужгород : Карпати, 2006. 36 с.
55. Юник Д. Г. Виконавська надійність музикантів: зміст, структура і методика формування. Київ : ДАКККіМ, 2009. 338 с.
56. Юцевич Ю. Є. Музыка. Словник-довідник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. 352 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Бальне оцінювання досягнутих результатів за рівнями	Характеристика навчальних досягнень
Початковий: 1–3 бали	Виконує окремі фрагменти музичних творів, робить численні текстові та технічні помилки. Демонструє низький рівень володіння технічними навичками. Виявляє недостатній рівень самостійної роботи.
Середній: 4–6 балів	Здатний виконувати музичні твори в цілому, але без відчуття цілісності форми. Має проблеми технічного характеру, недостатньо володіє прийомами артикуляції. Робить значну кількість помилок, зокрема через недовивчений текст. Відсутня емоційна складова виконання.
Достатній: 7–9 балів	Впевнено виконує музичні твори та відтворює художньо-образний зміст. Під час гри допускає окремі технічні помилки, проявляє недостатню виразність та емоційність.
Високий: 10–12 балів	Якісно виконує музичний матеріал у межах програми, демонструючи розуміння образного змісту кожного твору. Володіє усіма виражальними засобами та технічними прийомами гри на високому рівні. Проявляє емоційність у відтворенні образу музичного твору. Демонструє впевненість, внутрішню та зовнішню свободу виконання, сценічну витримку та артистизм.